

Vooraf

Ik woon sinds drie jaar in Amersfoort. Lopende door de stad vroeg mijn dochter van vier waarom er geen kerk meer was bij de Onze Lieve Vrouwetoren. Ik ging zoeken naar een antwoord en ontdekte zo dat de kerk ontploft¹ was. Een ontploffing in een stad ken ik. Voor ik naar Amersfoort verhuisde, woonde ik in Enschede. Ook op 13 mei 2000. In de eerste dagen na de vuurwerkramp waren er heel veel speculaties. "Er moesten wel bommen opgeslagen liggen." "Ik heb veel meer lijkwagens gezien dan het aantal doden dat ze noemen". "De burgemeester heeft valse vergunningen verleend."

Een jaar later, twee weken na 9-11, was ik op bezoek bij een vriend in New York. Terwijl vrachtwagens af en aan reden met puin, hoorde ik in een restaurant dezelfde speculaties als een jaar eerder in m'n thuisstad. "Er moeten veel meer doden zijn dan ze zeggen." "Die torens kunnen niet zomaar door een vliegtuig ingestort zijn." Toen viel bij mij het kwartje. Speculeren is een menselijke reactie op een heftige gebeurtenis die je niet echt kunt begrijpen.

Toen ik het thema van de schrijfwedstrijd las, dacht ik aan die ontploffing in Amersfoort. Ook toen moeten mensen hebben gespeculeerd na afloop. Wat zouden ze elkaar toen verteld hebben vlak na de ontploffing?

- Elmine Wijnia

¹ In 1787. De kerk was toen niet meer in gebruik als kerk, maar als opslagplaats voor buskruit en laboratorium voor het maken van granaten. Onzorgvuldig handelen door een medewerker zou een ontploffing veroorzaakt hebben. Zeventien mensen kwamen om. ([https://nl.wikipedia.org/wiki/Onze_Lieve_Vrouwetoren_\(Amersfoort\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Onze_Lieve_Vrouwetoren_(Amersfoort)))

DE SCHOP

Ik schrik wakker van het geluid van de openzwaaiende deur. Drie mannen stampen in de schemer stof uit hun schoenen en stappen Onder de Linde² binnen. Ik til m'n kop een beetje op en snuif de lucht op die ze mee naar binnen nemen. Kou en rook. Op een normale dag jaagt Jan mij weg zodra er gasten zijn, maar dit is geen normale dag. De straten zijn uitgestorven. Tot deze mannen binnen kwamen waren Jan en ik alleen. Ik leg m'n kop weer neer. Voorlopig lig ik goed.

De mannen gaan aan de toog zitten. Deze mannen bestellen elke dag hetzelfde, toch vraagt Jan wat ze willen drinken.

"Lelie."³

"Klaverbladje."

"Doe mij ook maar een Lelietje."

Jan schenkt het bier in en zet de pullen op de bar. Ze proosten vandaag niet. De mannen nemen elk een teug.

"Hoe was het vandaag, Arent?"

Arent zit tussen Johan en Gerard in. Z'n ellebogen leunen op de bar.

"Verschrikkelijk."

² Onder de Linde is één van de oudste kroegen van Amersfoort. Op deze plek is al heel lang een 'kroeg' (begonnen als mandaatshuisje). Sinds 1755 draagt het deze naam. (<https://indebuurt.nl/amersfoort/genieten-van/mysterie/amersfoorts-mysterie-wat-is-nou-echt-de-oudste-kroeg-van-amersfoort~74796/>)

³ Amersfoort was een stad van bierbrouwers. In de tijd waarin dit verhaal speelt, 1787, waren Lelie en Klaverblad brouwerijen. (<https://www.amersfoortopdekaart.nl/hogtepunten/binnenstad/brouwerij-de-kroon/pointofinterest/detail>)

Meer zegt Arent niet. Ook de andere twee mannen staren stil voor zich uit. Jan loopt naar de keuken. Hij stookt het vuur op en pakt een pan. Ik spits m'n oren. Wat gaat er in die pan? Een flard van gebakken spek zweeft voorbij. Ik knijp m'n ogen dicht en snuif de lucht zo goed mogelijk op. Dat is nog eens wat anders dan de kippenbotten die ik na sluitingstijd toegeworpen krijg.

"Hier, jongens."

Jan zet drie borden met spek en ei voor de mannen neer. Ik zie hoe ze die spekrepen in rap tempo naar binnen werken. Blijkbaar krijg je honger van stenen sjouwen.

"Het was verschrikkelijk, Jan," herhaalt Arent.

"Wat hebben jullie gevonden?"

"Vingers. Afgereten vingers," zegt Gerard.

"Een voet in een schoen. Zonder been," zegt Arent.

Even is het weer stil.

"Het hoofd van Meyer," voegt Johan toe.

Alle vier de mannen zwijgen. Arent neemt nog een slok. Johan draait z'n glas heen en weer. Gerard zucht. Jan schenkt nu ook voor zichzelf een pul bier in en gaat aan de hoek van de bar zitten.

"Mijn hemel," zegt Jan dan. "Het was ook zo'n dreun. De ramen aan de voorkant golfd en helemaal. Toen die rook. Verstikkend. Ik heb m'n gasten naar huis gestuurd. Ik dacht, straks staat de hele binnenstad in lichterlaaie. Eenmaal buiten trok de rookpluim aan me. Ik kwam mensen met bloed op hun kop tegen. Overal waren ramen

stuk. Toen zag ik een rij mensen met blusemmers. Ik ben maar in die rij gaan staan."

Gerard gebaart naar Jan dat 'ie nog een pul wil.

"We komen steeds lager in het puin. Daar liggen de mensen. Of wat er van over is," zegt Arent.

Het stof op de schoenen van deze mannen is van de Onze Lieve Vrouwekerk. Enige dagen geleden, ik tel de dagen nooit, is die ontploft. Ik was gelukkig net op tijd weg. De knal was gigantisch. Ik hoor nog steeds minder goed. Gister ging ik voor het eerst even terug. Er staan nog maar een paar stukken muur van de kerk overeind. De toren lijkt onbeschadigd.

"Ze zeggen dat ze tot nu toe tien man missen. Dat kán niet kloppen," zegt Johan. "Het moeten er veel meer zijn. Alleen vandaag al hebben we zoveel stukken lichaam gevonden."

Dan begint hij ineens hevig te snikken. Niets voor Johan. Arent slaat Johan een paar keer op z'n schouder. Dan veegt Johan z'n tranen weg met z'n mouw. Jan schenkt z'n pul bij.

"Hoe kan het nou zó ontploffen?" vraagt Gerard zich af.

"Ze zeggen dat er een beetje buskruit lag opgeslagen," zegt Jan.

"Ik denk niet dat het een beetje was," zegt Arent. "Om de boel zo te laten ontploffen heb je meer nodig dan een béétje buskruit."

"Waarom lag het daar eigenlijk?" vraagt Gerard. "Ik bedoel, zoveel heb je toch niet nodig voor een kanon hier en daar? 't Is toch onvoorstelbaar dat al dat spul daar zomaar kon liggen. Midden in de stad! In een kerk nog wel!"

Gerard gebaart nu driftig met z'n handen.

"Harderwyck en Methorst⁴ moeten hier toch weet van hebben gehad?"

"Gerard, je weet toch hoe bestuurders zijn. Veel lullen en mekaar altijd de hand boven het hoofd houden," zegt Arent.

"Waar is Leendert als je 'm nodig hebt, hè?" grapt Jan.

Johan stoot een lachje uit.

"Nou, ik denk dat zelfs Nicasius⁵ het dit keer op een lopen had gezet."

Gerard en Arent lachen nu ook kort.

"Maar toch. Buskruit ontploft niet zomaar," gaat Gerard verder. "Als je daar aan het werk bent let je toch op? Een vuurtje blus je dan toch meteen?"

"Misschien wisten ze niet wat er lag," zegt Arent.

"De mensen die we het hadden kunnen vragen hebben we vandaag van de stenen af staan schrapen," zegt Gerard.

"Ja. Zoals Meyer," zegt Johan en hij zucht diep.

"Zou iemand van buitenaf de fik erin hebben gezet?" vraagt Gerard.

"Nou, als het aan mij ligt hakken we de koppen van Harderwyck en Methorst eraf," broemt Johan. Gerard zwijgt en knikt. Arent legt nogmaals de hand op Johan's schouder.

"Sorry van Meyer, Johan."

⁴ De burgemeesters van Amersfoort in 1787, het waren er in die tijd altijd twee. (https://nl.wikipedia.org/wiki/Lijst_van_burgemeesters_van_Amersfoort)

⁵ Lenaert (Leendert) Nicasius was een eeuw eerder stadstimmerman van Amersfoort. Hij werd bekend doordat hij in 1651 de toren van de Onze Lieve Vrouwekerk had gered door het vuur, ontstaan na een blikseminslag, eigenhandig uit te slaan. (https://nl.wikipedia.org/wiki/Lenaert_Nicasius)

Jan staat op, pakt de borden van de bar en brengt ze naar de keuken.

Ik rek me uit en kijk naar het raam. Donker. Hoogste tijd om m'n maaltijd bij elkaar te sprokkelen. Ik loop naar de keukendeur. Jan doet voor me open. De brandlucht overheerst nog steeds alle andere geuren. Bah. Er zit niets anders op. Ik stap naar buiten. Ik vraag me nu ook af waarom mensen zo stom waren die vaten met buskruit daar neer te zetten. Ik was er die dag, in de kerk. Ik was een rat op het spoor. Ik wilde bovenop 'm springen toen Meyer me een schop gaf. In m'n haast om weg te komen gooide ik wat flessen om die daardoor stukvielen. Het begon te sissen achter me. Ik sprintte door de zijdeur. Toen volgde die dreun. Zoals ik al zei, ik was net op tijd weg.